

دوفصلنامه پژوهش در ادبیات کودک و نوجوان

شماره ۶، بهار و تابستان ۱۴۰۱

ISSN: ۲۳۸۴-۲۷۸۳

- سبک‌شناسی شعر کودک با رویکرد بررسی ارکان جمله
- رابطه طبیعت و انسان در شعر کودک با تکیه بر اشعار کردی
- گروفالو، از قصه تا درام بررسی ساختار روایی داستان مصور و فیلم انیمیشن «گروفالو» اثر جولیا دونالدسون همراه با ارائه طرحی پیشنهادی برای تبدیل آن به نمایشنامه
- نقد و بررسی مفاهیم ایدئولوژیک در انیمیشن کورالاین: آشکارسازی زمینه‌های سیاسی با استفاده از تئوری شالوده‌افکنی
- نقش درست‌گویی قصه در جذب مخاطبان کودک و نوجوان
- بررسی «عنوان» در داستان‌های فلسفه برای کودکان با تکیه بر نقش عوامل برون‌متنی
- بررسی فرانتش‌های شش‌گانه هلیدی در ترانه‌بازی «اشتر به چراس»
- بررسی نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد شمسی
- بررسی و تحلیل آثار داستانی کودک و نوجوان احمد اکبرپور از منظر عناصر داستان
- تأملی در داستان بلند «فرشته‌ها از کجا می‌آیند؟»
- ترجمه مفاهیم فرهنگی و بوم‌شناختی در آثار شل سیلورستاین با تکیه بر چهارچوب نظری آیویر و پیتیر نیومارک
- خوانش هفت‌خان و هفت‌رزم بر اساس نظریه اقتباس لیندا هاچن

دوفصلنامه پژوهش در ادبیات کودک و نوجوان

شماره ۶، بهار و تابستان ۱۴۰۱

ISSN: 2783-2384

Journal of Research in Children's Literature in Iran

Number 6, Spring & Summer 2022

ISSN: 2783-2384

- Analyzing "title" in philosophical stories for children considering the role of extra-textual factors
- Investigating the six trans elements of Holiday in song playing of "Oshor be charast (the camel has gone grazing)"
- Scrutinizing the journals of children and adolescents in Iran (1990-2000)
- Analyzing Ahmad Akbarpour's children fiction works from the viewpoint of story elements
- A reflection on the long story of "Where do angels come from?"
- Translation of eco-cultural concepts in Shel Silverstein's works based on the theoretical frameworks of Ivir and Newmark
- The recitation of Haft Khan and Haft Razm by Zohreh Parirokh and Nilufar Mir Mohammadi, based on the adaptation theory of Linda Hatcher
- The stylistics of children's poetry with the approach of considering the elements of the sentence
- The relationship between nature and man in children's poetry based on the Kurdish poems
- The Gruffalo, from story to drama Scrutinizing the narrative structure of the pictorial story and animation movie of "The Gruffalo" by Julia Donaldson With presenting a suggested plan for turning it into a drama
- Review of ideological concepts in Coraline animation: Revealing political contexts using foundational theory
- The role of correct storytelling in attracting children and adolescents audience

بررسی نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد شمسی

ندا عابد^۱

۱. دانشجوی دکتری ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد تهران مرکز، تهران، ایران

چکیده

مطبوعات را رکن چهارم دموکراسی، چشم بینای جامعه و آینه تمام‌نمای شرایط هر دوران تعریف کرده‌اند. همه این تعریف‌ها دال بر دو ویژگی هستند، نخست انعکاس شرایط موجود جامعه و دوم ابعاد آموزشی و سرگرم‌کنندگی؛ ویژگی‌هایی که بین نشریات کودکان و بزرگسالان مشترک است. اما آن چه انتشار نشریات کودکان و نوجوانان را در همه‌جای جهان-به خصوص در ایران-تبدیل به راه‌رفتن بر لبه تیغ می‌کند، نوشتن بزرگسالان برای کودکان است. که این خود مستلزم شناخت زبان مناسب ارتباط با کودکان، شناخت نیازها و دنیای ویژه کودکان است. ضمن این که فراز و فرودهای سیاسی و اجتماعی نیز همواره بر سرنوشت مطبوعات در جوامع مختلف به خصوص در کشورهای در حال توسعه تأثیر بسیار دارد. بر این اساس در این مقاله سعی شده تا شرایط نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد ایران (یعنی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۹) مورد بررسی قرار گیرد. زیرا این دهه ویژگی‌های خاصی در تاریخ معاصر ایران دارد. در این سال‌ها ایران از جنگ هشت ساله رها شده و ایام سازندگی و شکوفایی اقتصادی و در نتیجه رونق فرهنگی و هنری آغاز می‌گردد. این سال‌ها، سال‌های ابتدایی تولد اینترنت که انقلابی در عرصه نیازها و ارتباطات جهانی ایجاد کرد نیز هست. در این دهه نقد ادبیات کودک رونق بسیار می‌گیرد که محل جلوه و حضور مباحث نقد ادبی نیز مطبوعات نوجوانان است.

استفاده از اینترنت آرام آرام باب می‌شود و حضور ایران در محافل سیاسی و اجتماعی فرهنگی و هنری جهان رونق پیدا می‌کند. جشنواره‌های مطبوعات شکل می‌گیرند، پای نویسندگان و تصویرگران ایرانی به جشنواره‌های خارجی باز می‌شود و نقش مطبوعات به عنوان رابط بین ادبیات و هنر و یکی از مهم‌ترین ابزار آموزش با مخاطب کودک روز به روز پرننگ‌تر می‌شود.

واژه‌های کلیدی: مطبوعات کودک و نوجوان-دهه هفتاد-تصویرگری-نشریات کودک و نوجوان-مجلات کودک.

مقدمه

مطبوعات در کلام به معنای «چاپ شده‌ها» است. (دهخدا، فرهنگ، ۱۳۵۱) اما در تعریف عرفی و محتوایی شامل هر نوع روزنامه-جریده-نشریه (با تسامح) مطالب نشریات اینترنتی می‌شود که با قصد اطلاع‌رسانی، آموزش و ایجاد سرگرمی برای مخاطب مشخص منتشر می‌گردد. در این تعریف نقش مخاطب برجسته شده چرا که حتی نشریات و روزنامه‌هایی که برای مخاطب عام منتشر می‌شوند، با وجود مخاطب است که به حیات خود ادامه می‌دهند، این امر در مورد نشریات تخصصی با مخاطب خاص (مخاطب علاقمند به مطالعه که عموماً علاقمند به مطالعه نشریه-یا روزنامه خاصی، دارای سواد متوسط و از عموم جامعه به معنای گسترده جدا هستند) بسیار جدی‌تر است. بنابراین نشریات کودک و نوجوان، در واقع روزنامه، مجله چاپی و نشریات اینترنتی هستند که برای مخاطب کودک یا نوجوان (که در سال‌های اخیر حتی با طبقه‌بندی سنی تفکیک می‌گردند) انتشار می‌یابند و بر این اساس

ویژگی‌های خاصی چون صفحه‌آرایی-طراحی جلد، تصویرگری و محتوای متفاوت و تخصصی دارند. تأکید بر نقش آموزشی ادبیات برای کودکان و نوجوانان تا همین دو دهه پیش در سراسر جهان، مقوله آموزش را در نشریات کودک و نوجوان بسیار پررنگ می‌کرد. که البته هنوز هم با وجود طرح بحث اصل ایجاد لذت از طریق ادبیات و کتاب و نشریه برای کودکان همچنان در مطبوعات و ادبیات کودک و نوجوان مورد توجه است.

نشریات کودک و نوجوان در ایران پیشینه‌ای طولانی دارند که به دوران قاجار باز می‌گردد. نخستین نشریه ایرانی، که امروز آن را به نام «کاغذ اخبار» می‌شناسیم و در دوران سلطنت محمد شاه قاجار منتشر شد، اشاره‌ای کوتاه به کودکان دارد. در این نشریه در میان اقدامات حضرت شاهنشاه چنین آمده: «پس از سرکوبی طایفه ترکمن گولگان دیموت، زنان و اطفال آنان به اجبار به دارالخلافه (تهران) کوچانده شده‌اند» (کانون پرورش فکری، ۱۳۶۲: ۸۲). کاغذ اخبار حداقل سه سال به صورت ماهانه منتشر شده، اما شماره‌ها و نوشته‌های بسیار محدودی از آن باقی مانده است. که در آن‌ها می‌توان مطالبی درباره شاهدگان کودک و نوجوان ولیم (ویلیام) چهارم، «دارالملک لندن» و خبری درباره «مدرسه بزرگ سن پترزبورگ که جوانان در آن علم معدن می‌آموزند» یافت (کاشفی خوانساری، ۱۳۹۸: ۱۷).

در این دوره ابتدا اخبار مربوط به کودکان و نوجوانان در نشریات بزرگسالان منتشر شد و سپس چند نشریه آموزشی در ایران شکل گرفت، در دوران پهلوی اول این روال ادامه پیدا کرد. در دوران پهلوی اول نخستین مجله ویژه کودکان و نوجوانان به شکل نوین به نام «کیهان بچه‌ها» در دی ماه سال ۱۳۳۵ منتشر شد. تا با ادامه انتشارش تا امروز لقب پرسابقه‌ترین نشریه کودک و نوجوان ایران را به خود اختصاص دهد. (کاشفی خوانساری، ۱۳۹۸: ۲۱) اما مطبوعات و به خصوص نشریات کودک و نوجوان در ایران سرنوشتی متفاوت از سایر نقاط جهان دارند، چرا که این نشریات به خصوص در سال‌های دهه ۵۰ تا ۹۰ عموماً دولتی بوده و به همین سبب با تلاطم‌ها و تغییرات سیاسی و اجتماعی کشور دچار تحول شده و هر کدام عمری به اندازه خواست و توان مدیران-عموماً تازه کار-خود داشته‌اند. و این خود پدیده «جوانمرگی» این نشریات را پدید آورده (حجوانی، ۱۳۷۹: ۲۲) در سال‌های پس از انقلاب اسلامی جامعه به فاصله چند ماه دو تجربه عظیم اجتماعی انقلاب و جنگ را در کنار هم تجربه کرد. این دو پدیده اجتماعی در شرایطی در کنار هم رخ داد که هر کدام به تنهایی می‌توانست بنیان‌های فکری، فرهنگی و اجتماعی جامعه‌ای را دگرگون کند و بالطبع نشریات و به‌طور خاص نشریات کودک و نوجوان نیز از این قاعده مستثنی نبودند. دهه شصت دهه پرتلاطم پس از پیروزی انقلاب و درگیری جامعه با جنگ بود. از یک‌سو هزینه‌های فراوان و از سوی دیگر سایه شوم جنگ و تبعات اقتصادی و اجتماعی آن فرصتی برای تولید محتوای فرهنگی و فعالیت‌های فرهنگی حرفه‌ای باقی نمی‌گذاشت، هرچند که ردپای همین شرایط نابه‌سامان را نیز در تولیدات ادبی مطالب نشریات کودک و نوجوان آن دوران به روشنی می‌توان پیدا کرد. اما آن چه در این دوران به عنوان پایه‌های اصلی و ویژگی مشترک اکثر نشریات کودک و نوجوان می‌توان از آن نام برد نگاه ایدئولوژیک پررنگ، تصویرگری‌های ناشیانه و مطالب سفارشی و اختصاص اکثر نشریات این دوره به یک ارگان بود.

با پایان یافتن جنگ و روی کار آمدن دولت اول هاشمی رفسنجانی در مرداد ماه ۱۳۶۸ دوران جدیدی تحت عنوان «دوران سازندگی» شکل گرفت که قرار بود دوران آرامش، ساختن و نگاه جدید به شرایط جامعه در همه زمینه‌ها به قصد ساختن دوباره باشد و در پی آن روی کار آمدن دولت اصلاحات در سال‌های آخر این دهه باعث شد که با آغاز این دوران نشریات کودک و نوجوان نیز به عنوان انعکاس‌دهنده شرایط فرهنگی و اجتماعی دوران خود از این گشایش بی‌نصیب نمانند. چند اتفاق مهم در زمینه بسترسازی برای بهبود کمی و کیفی نشریات کودک و نوجوان در این دوران که در واقع دهه ۷۰ را شامل می‌شود رخ داد:

۱. بهبود شرایط فرهنگی و اقتصادی جامعه باعث توجه بیشتر خانواده‌ها به تولیدات فرهنگی اعم از کتاب، نشریه، فیلم و تئاتر ویژه کودکان و نوجوانان شد.
۲. برنامه‌های تلویزیون به عنوان بزرگ‌ترین رسانه کشور برای کودکان و نوجوانان در قالبی متفاوت از آن چه در دوران

- جنگ ارائه می‌شد تولید و پخش گردید و سعی برنامه‌سازان بر تولید برنامه‌هایی شاد، دارای بار آموزشی و در عین حال سرگرم‌کننده بود که هم در فرم و هم محتوا به شدت با آن چه در دهه شصت تولید می‌شد، متفاوت بود.
۳. برای نخستین بار با رونق گرفتن مقوله نقد در عرصه ادبیات کودک و نوجوان نشریات مهم و تأثیرگذار کتاب ماه کودک و نوجوان و پژوهشنامه کودک و نوجوان شکل گرفت.
۴. اولین بار در عرصه ادبیات کودک و نوجوان با شکل‌گیری باشگاه روزنامه‌نگاران جوان، عده‌ای از نوجوانان متولی انتشار نشریه‌ای شدند که مخاطب آن نوجوانان بودند.
۵. تصویرگری کتاب‌ها و نشریات کودک و نوجوان هم تحت تأثیر حضور تصویرگران کودک و نوجوان در جشنواره‌های بین‌المللی و هم ورود اینترنت به ایران، که از اوایل دهه هفتاد اتفاق افتاد، بهبودی چشم‌گیر پیدا کرد و در عرصه جهانی ضروری مؤثر یافت.
۶. دهه هفتاد همچنین دهه حضور و رشد ترجمه در عرصه ادبیات کودک و نوجوان و در پی آن نشریات این گروه سنی بود.

بحث

نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد (۱۳۷۰-۱۳۷۹)

(این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد اینجانب با عنوان «تأثیر رویدادهای اجتماعی بر ادبیات کودک و نوجوان دهه‌های ۷۰ و ۸۰» در سال ۱۴۰۰ دانشگاه شهید بهشتی است).

بررسی شرایط ادبیات کودک و نوجوان در هر دوره‌ای بدون مطالعه شرایط مطبوعات کودک و نوجوان آن دوره امکان‌پذیر نیست. از آنجا که این بررسی خود می‌تواند موضوع پژوهشی مفصل و جداگانه باشد، نگارنده در این تحقیق تنها به نگاهی گذرا به شرایط مطبوعات کودک و نوجوان در دهه هفتاد شمسی و ذکر نکات مهم در این زمینه بسنده می‌کند.

در این دهه کارکرد رسانه‌ای به نسبت دهه شصت افزایش می‌یابد، بر اساس آمار موجود در دهه شصت ۶۷ نشریه برای بچه‌ها منتشر می‌شد و این تعداد در دهه هشتاد به ۱۰۷ نشریه می‌رسد. نشریات دهه شصت بیشتر رنگ و بوی ایدئولوژیک و تیراژهای بالا داشتند و تعدادی از آن‌ها به‌طور مشخص و ویژه به مقوله جنگ می‌پرداختند.

در سال‌های دهه هفتاد هفته‌نامه کیهان بچه‌ها (که انتشار آن از سال ۱۳۳۵ آغاز شده بود) همچنان منتشر می‌شد و نشریات پیک (که انتشار آن‌ها به دوران قبل از انقلاب برمی‌گردد) با تغییر نام به «نشریات رشد» از سوی آموزش و پرورش، با رویکردی آموزشی و البته حال و هوای جنگ و انقلاب چاپ می‌شوند.

در سال ۱۳۷۰ دو نشریه جدید منتشر شد. سروش کودک به صاحب امتیازی سازمان صدا و سیما و سردبیری مصطفی رحماندوست و فریبا کلهر به صورت ماهنامه و «برهان» در دو گونه برهان راهنمایی و برهان دبیرستان از سوی انتشارات مدرسه به همت ابراهیمی و امیری به شکل فصلنامه. سروش کودکان بعدها با سردبیری احمد عربلو و هدیه شریفی ادامه یافت. (کاشفی خوانساری، ۱۳۹۸: ۱۵۷)

نکته قابل توجه در این دهه آن است که در دهه هفتاد رشد کمی دهه قبل در زمینه انتشار نشریات، کاهش پیدا می‌کند و در عوض در انتشار و ماندگاری نسبی نشریات ثابت بیشتری مشاهده می‌شود؛ یعنی هم تولد دیرتر اتفاق می‌افتد و هم مرگ. همچنین در این برهه مطبوعات کودک و نوجوان بیشتر از پیش به کارکرد رسانه‌ای و حرفه‌ای روزنامه‌نگاری نزدیک می‌شوند. بنابراین برای بررسی و تحلیل مطبوعات در برهه دوم (۱۳۶۸ تا ۱۳۷۸) بهتر است بگوییم که برهه دوم تلاطم و استمرار برهه اول است. به این معنا که جنبه‌های مثبت آن در مجموع به آهنگ رشد خود ادامه می‌دهد و معضلات و دشواری‌هایی که در مورد نشریات برهه اول (۱۳۶۸-۱۳۵۸) به آن اشاره شد، کمابیش گریبان مطبوعات برهه دوم را نیز می‌گیرد. با این همه معدل کلی گویای آن است که ثبات بیشتری بر حرکت مطبوعات در این برهه حاکم است (حجوانی، ۱۳۷۸: ۳۰).

با دقت در نشریات کودک و نوجوان دهه هفتاد شاهد تحولات بزرگی هستیم که برخی از آن‌ها حتی در دهه‌های بعدی هم تکرار نشدند و در دوران خود بسیار نوآورانه بودند. رویدادهایی نظیر انتشار نخستین روزنامه کودک و نوجوان ایران به نام «آفتابگردان» در سال ۱۳۷۳ که انتشار آن تا سال ۱۳۷۶ نیز ادامه می‌یابد؛ یا انتشار نخستین نشریه دیجیتال کودک و نوجوان به نام «جدید» در سال ۱۳۶۶ به شکل لوح فشرده و تعدادی دیگر از «اولین»‌های این عرصه که در دهه هفتاد اتفاق افتاد، گویای این نکته هستند. مصطفی رحماندوست درباره ادبیات کودک این سال‌ها و نشریات این دوره می‌گوید: «نشست‌ها و سمینارهای علمی برای تبلور چالش‌های فکری برگزار شد. کتاب‌ها، فصلنامه‌ها و نشریاتی برای درج دیدگاه‌ها پدید آمد و سینمای کودک (که به نظر من عنوان فرزند ادبیات تخصصی و چکیده تجربه‌های فنی است) رخ نمود. تصویرگران، نویسندگان و شاعران دوره «ادامه تجربه» به خود جرأت دادند تا در مجامع و محافل بین‌المللی عرض اندام کنند و افتخار جایزه تجربه موفق خود را به جامعه ایرانی هدیه کنند، حدود ۲۲ عنوان نشریه هفتگی و ماهانه برای بچه‌ها چاپ و منتشر شده؛ نشریاتی که برخی با توجه به اصول فنی به رسمیت‌شناختن ویژگی‌های کودکان و نوجوانان تهیه می‌شدند. نکته مهم درباره نشریات این است که اغلب این نشریات با کمک مالی دولت و توسط مؤسسات دولتی انتشار می‌یافتند اما به حدی از تأثیرگذاری رسیده بودند که مسئولان امر حتی غیرفرهنگی‌ترین آن‌ها، انتظار مستقیم‌گویی، شعار و جوزدگی را از آن‌ها نداشته باشند و مانع حرکتشان نشوند.

جلسات نقد و بررسی آثار ویژه کودک و نوجوان به راه افتاد و نقد پیش از چاپ به رسمیت شناخته شد (رحماندوست، ۱۳۸۷: ۱۴). در سال‌های دهه هفتاد، که اوج برگزاری جلسات نقد و بررسی ادبیات کودک بود، در اکثر موارد شرح این میزگردها و جلسات در مطبوعات تخصصی مربوط به کودکان چاپ می‌شد.

«در واقع اصل تلاش‌ها و ابتکارهای مطبوعاتی نسل انقلاب در عرصه کودک و نوجوان ثمر می‌دهد. زیرا حرکت‌های برهه‌ی اول بیشتر مبتنی بر حفظ و تداوم داشته‌های پیش از انقلاب است. کیهان بچه‌ها، مجلات رشد و نشریه پویه، ریشه در سال‌های پیش از انقلاب دارند.

از این رو در وهله اول نشریه‌ای قدم به میدان نمی‌گذارد که هم نو باشد و هم نیرومند و هم ماندگار. اما در دهه دوم این اتفاق می‌افتد یعنی در مقاطع گوناگون سنی شاهد تولد نشریاتی هستیم که کارهایی اساسی و بدیع به شمار می‌روند و سطح مطبوعات را نسبت به گذشته ارتقا می‌دهند.

البته بلای جوان‌مرگی و تعطیلی زود هنگام هنوز باقی است و دامن بعضی از نشریات را به‌خصوص در سال‌های پایانی این برهه می‌گیرد» (حجوانی، ۱۳۷۹: ۳۱).

از جمله این نشریات که در سال‌های پایانی دهه هفتاد گرفتار تعطیلی می‌شوند می‌توان به توقیف روزنامه آفتابگردان در سال ۱۳۷۶ اشاره کرد (این روزنامه چند ماهی قبل از استقرار دولت اصلاحات تعطیل شد و تلاش معاونت مطبوعاتی وزارت ارشاد دولت جدید نیز برای جلوگیری از تعطیلی آن ثمری نداشت) یا تعطیلی نهاد فعال خانه روزنامه‌نگاران جوان در سال ۱۳۷۷.

در طول دهه هفتاد از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۹ مجموعاً ۱۰۷ نشریه کودک و نوجوان با دوره‌های انتشار روزنامه، ماه‌نامه، هفته‌نامه، گاه‌نامه، فصل‌نامه و سال‌نامه منتشر شدند که از این تعداد ۱۰ عنوان از نشریات پیش از انقلابند؛ از جمله کیهان بچه‌ها، مجلات رشد (شامل رشد کودک، رشد نوجوان، رشد دانش آموز) و نشریه پویه و تاریخ آغاز انتشار ۲۷ عنوان نشریه در دهه هفتاد است و انتشار آن‌ها تا دهه هشاد ادامه پیدا می‌کند که باز هم نام کیهان بچه‌ها و نشریات رشد و البته نشریات سروش در بین این اسامی دیده می‌شود.

بسیاری از نشریات این دهه مثل دهه قبل یا ضمیمه نشریات و روزنامه‌های بزرگسالانند یا سازمان‌ها و نهادهای سیاسی و فرهنگی (مثل سپاه پاسداران، سازمان تبلیغات اسلامی و برخی دیگر) متولی انتشار آن‌ها هستند و تنها تعداد انگشت‌شماری از نشریات مستقلند.

۱. نشریات دهه هفتاد به زبان آمار
 - در دهه هفتاد ۱۰۷ نشریه برای مخاطب کودک و نوجوان منتشر شده.
 - ۴۳ عنوان نشریه از مجموع نشریات دهه هفتاد در این دهه متولد و در همین دهه نیز انتشارشان متوقف می‌شوند.
 - ۲۷ نشریه در این دهه متولد می‌شوند که پا به دهه هشتاد می‌گذارند.
 - ۲۰ عنوان نشریه از کل نشریات این دهه مستقل یا نیمه‌مستقلند.
 - ۱۰ عنوان از نشریات شهرستانی‌اند که عموماً مستقلند.
 - ۹۱ نشریه از مجموع ۱۰۷ نشریه در این دهه به نهادهای دولتی و نظامی و خدماتی وابسته‌اند.
 - ۹۶ نشریه ضمیمه روزنامه یا نشریات بزرگسالند.
 - ۴۳ نشریه عمری کمتر از دو سال داشته‌اند.
 - ۲۶ نشریه از دهه شصت و حتی قبل از آن پا به دهه هفتاد گذاشته‌اند.
۲. رویدادهای مهم سیاسی و اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر مطبوعات کودک و نوجوان در دهه هفتاد

در این دهه که ابتدای آن با آغاز فروپاشی شوروی سابق و تغییرات عمده در جهان و اعلام رأی سازمان ملل مبنی بر متجاوزبودن عراق آغاز شد و پایان آن با شکل‌گیری دولت اصلاحات و طرح تئوری گفت‌وگوی تمدن‌ها و انتخابات شوراها همراه است، چند نکته جلب توجه می‌کند:

 - رویدادهای مشخصی که با محوریت مطبوعات کودک و نوجوان در کشور شکل می‌گیرد. تا پیش از این دوران نهادهایی چون کانون پرورش فکری و شورای کتاب کودک بیشتر درگیر تولیداتی در زمینه جنگ و انقلاب بودند. اما در دهه هفتاد فعالیت‌های کانون با انتشار نشریه «رویش» پررنگ‌تر می‌شود. انتشار نشریه گزارش شورای کتاب کودک در سال ۷۱ متوقف می‌شود؛
 - برپایی دومین نمایشگاه تصویرگران آسیایی و برپایی اولین نشست ادبیات کودک و انتشار نشریه «رویش» (نشریه ویژه نمایشگاه بین‌المللی آثار تصویرگران کتاب کودک) و همچنین انتشار نشریه «رویش غنچه» (ویژه نشست ادبیات کودک و نوجوان)؛
 - انتشار «تاریخ مجلات کودک و نوجوان از آغاز تا پیروزی انقلاب اسلامی» به قلم منصوره حسین‌زاده؛
 - برپایی نمایشگاه بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان، تهران-بولونیا و انتشار نشریه نمایشگاه تصویرگران به زبان انگلیسی پس از برگزاری نمایشگاه بین‌المللی آثار تصویرگران کودک در سال ۱۳۷۲ به زبان انگلیسی؛
 - تشکیل خانه روزنامه‌نگاران جوان زیر نظر معاونت مطبوعاتی وزارت ارشاد در سال ۱۳۷۴ و انتشار جزوه‌های آموزشی خانه روزنامه‌نگاران در طول سه سال، تا زمان تعطیلی این خانه در سال ۱۳۷۷ و استقبال بیش از حد مخاطبان از این جزوه‌ها؛
 - برگزاری اولین دوره جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان در سال ۱۳۷۵؛
 - برگزاری مراسم انتخاب آثار برتر مطبوعات از سوی خانه روزنامه‌نگاران جوان؛
 - انتشار اولین سال‌نامه مطبوعات کودک و نوجوان در سال ۱۳۷۷.
۳. تغییر تدریجی ساختار و محتوای مطبوعات کودک و نوجوان در دهه هفتاد

همه‌ی رویدادهای مذکور در دل جامعه‌ای شکل می‌گرفت که آرام آرام از انقلاب و جنگ و حضور نگاه صدر در صد ایدئولوژیک در بدنه فرهنگی کشور فاصله می‌گرفت و نگاهی متعادل‌تر پیدا می‌کرد. نگاهی که حتی در اسامی نشریات این دوره به نسبت نشریات دهه شصت به وضوح دیده می‌شود و اسامی آن‌ها از اتحاد جوان، استقلال، اسوه، امید امام، امیدهای فردا، بلوچستان و انقلاب به آفتابگردان، گنبد کبود، جدید، مثلث، جستجو و ... تغییر می‌یابد. محتوای آموزشی در نشریات بیشتر می‌شود و حضور و نقش کامپیوتر و اینترنت در اواخر این دهه در نشریات کودک و نوجوان به وضوح حس می‌شود، حضوری که در گام نخست در ظاهر نشریات کودک و نوجوان تأثیر می‌گذارد. برای مثال کیهان بچه‌ها و سروش (دو نشریه قدیمی کودک و نوجوان که هر دو هم در دهه

شصت و هم هفتاد حضور پررنگی دارند) برای بررسی روند تغییرات، موضوع و ظاهر نشریات این دوره مصداق‌های خوبی به شمار می‌روند. همچنین می‌توان رد پای اعتدال مضمونی (از مباحث ایدئولوژیک و جنگ و انقلاب به سمت مباحث آموزشی و مفرح) و حضور پررنگ مطالب و داستان‌های ترجمه شده را از نیمه دهه هفتاد به وضوح در آن‌ها دید. در این دهه نشریات کودک و نوجوان زمینه‌ی چاپ داستان‌های بسیاری را فراهم کردند و می‌توان گفت که داستان یکی از اصلی‌ترین مقولات چاپ شده در نشریات عمومی کودک و نوجوان این دوره است.

۴. اولین‌های دهه هفتاد

همان‌طور که در بخش گذشته ذکر شد، در بسیاری زمینه‌های مرتبط با مطبوعات کودک و نوجوان اولین‌ها در دهه هفتاد اتفاق افتاد. انتشار و مرگ نخستین روزنامه کودک و نوجوان به نام «آفتابگردان» و به فاصله کمی انتشار روزنامه «گنبد کبود» در سال ۱۳۷۶

- انتشار نخستین نشریه دیجیتال کودک و نوجوان در سال ۱۳۷۶ در قالب لوح فشرده به همت محمدرضا زائری به نام «جدید»؛
 - انتشار نخستین مجله جدول کودک و نوجوان به عنوان ضمیمه مجله «جستجو» در سال ۱۳۷۵؛
 - انتشار نخستین مجله سرگرمی کودک و نوجوان به عنوان ضمیمه مجله خانواده با نام «خانه» (۱۳۷۵-۱۳۷۷)؛
 - انتشار نخستین نشریه طنز کودک و نوجوان «بچه‌های گل آقا» (اولین ضمیمه نشریه طنز گل آقا به سردبیری کیومرث صابری که سپس به شکل مستقل چاپ شد. انتشار این نشریه از سال ۱۳۷۵ آغاز شد و تا سال ۱۳۸۶ ادامه یافت)؛
 - انتشار سروش کودکان به صاحب‌امتیازی سازمان صدا و سیما و سردبیری مصطفی رحماندوست و فریبا کلهر به صورت ماه‌نامه که بعدها تبدیل به فصل‌نامه شد؛
 - انتشار ماه‌نامه برهان در دو گونه؛ برهان راهنمایی و برهان دبیرستان از سوی انتشارات مدرسه در قالب فصل‌نامه؛
 - انتشار نشریه مستقل «عروسک سخنگو» که تصویرهای آن در ابتدا به صورت دستی و خود مجله هم به شکل پلی کپی منتشر می‌شد و از بهترین مجلات کودک و نوجوان به حساب می‌آمد؛ و بعدها به صورت چاپی و تیراژ بیشتر چاپ شد. انتشار این مجله تا دهه هشتاد ادامه پیدا کرد؛
 - انتشار نشریه‌ی انگلیسی زبان به همت بنیاد اندیشه اسلامی برای کودکان و نوجوانان به نام «zam zam»؛
 - انتشار نخستین نشریه ویژه دختران به نام «مهتاب» که به صورت کاملاً مستقل به مدت یک سال منتشر شد؛
 - انتشار ضمیمه رنگی مجله همشهری ویژه کودک و نوجوان در سال ۱۳۷۹ به نام «دوچرخه»؛
 - انتشار اولین مجله سینمایی ویژه کودکان و نوجوانان با نام «دنیای تصویر کودک و نوجوان» که انتشار آن در سال ۱۳۷۵ آغاز شد و تا سال ۱۳۷۷ ادامه پیدا کرد (کاشفی و همکار-۱۳۹۳). نگاهی گذرا به فهرست اولین‌ها بیانگر به وجود آمدن بیشتر این تغییرات از نیمه دوم دهه هفتاد و هم زمان با دوران ریاست جمهوری سیدمحمد خاتمی و دولت اصلاحات است که با شعار «اصلاحات و بازترشدن فضای سیاسی و گفت و گوی تمدن‌ها» به میدان آمده بود.
- «به‌وجودآمدن فضای جدید و فاصله‌گرفتن از سال‌های جنگ و دفاع مقدس به مضمون‌های تازه میدان بیشتری می‌داد. مضمون عشق زمینی که پیش‌ترها و در برهه نخست با صراحت قابل طرح نبود، در آثار نوجوانان مطرح می‌شد» (حجوانی، ۱۳۷۹: ۳۰).
- این فضا به وضوح در داستان‌هایی که در نشریات این دهه چاپ می‌شوند (همچون کتاب‌های داستان این دهه) دیده می‌شود. در این دوران همچنان داستان‌ها و مطالب نشریات کودک و نوجوان ترکیبی از تألیف و ترجمه است، اما آرام آرام ترجمه سهم بیشتری پیدا می‌کند.

۵. بهبود کیفیت نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد، حرکتی رو به جلو

یکی از مسائل شایان توجه در مورد نشریات نیمه دوم دهه هفتاد بهبود نسبی کیفیت طراحی صفحات، تغییر شکل مجلات و روزنامه‌ها به سمت استانداردهای روز و استفاده از تصاویر بهتر است. توجه به برخی از «اولین»ها در نیمه دوم این دهه، از فضای فرهنگی و اجتماعی حاکم بر جامعه و به طبع نشر و کتاب کودک و نوجوان تصویر درست‌تری در پیش رو قرار می‌دهد. انتشار نشریاتی با موضوعات طنز، سرگرمی، جدول، سینما و ... برای کودکان و نوجوان به صورت اختصاصی انتشار نخستین مجله ویژه دختران در این دهه یا انتشار نخستین مجله انگلیسی زبان کودک و نوجوان در یک نهاد دولتی، همگی بر تغییرات عمیق و تدریجی در فضای فرهنگی و اجتماعی این دهه گواهند.

هم‌زمان با تغییرات سیاسی و اجتماعی این دوران اینترنت نیز وارد زندگی ایرانیان می‌شود و نمونه‌های نشریه و کتاب دارای استاندارد روز دنیا را در برابر چشم هنرمندان، ناشران و نویسندگان و همچنین مخاطبان قرار می‌دهد که این خود در بالا بردن سطح توقع مخاطبان و سلیقه پدیدآورندگان بسیار مؤثر بود.

۶. معضلات همیشگی نشریات کودک و نوجوان

علاوه بر عمر کوتاه و جوان‌مرگی نشریات کودک و نوجوان، معضلات دیگری نیز در چند دهه اخیر همواره گریبان‌گیر نشریات کودک و نوجوان بوده، از جمله تهرانی‌بودن و متمرکزبودن در مرکز، دولتی‌بودن و ... است. حجوانی در مقاله سیرری در ادبیات کودک و نوجوان ایران پس از انقلاب (بخش دوم ۱۳۶۸-۱۳۷۸) در این مورد می‌گوید:

«بعضی از معضلاتی که در برهه نخست به آن‌ها اشاره شد، کم و بیش در این دهه نیز ادامه پیدا می‌کنند، مانند دولتی‌بودن و تهرانی‌بودن. بعضی مشکلات هم گرچه از میان نمی‌روند، اما رو به بهبود می‌روند که درباره ضعف پژوهش و نقد صحبت شد [...] مشکل پسرانه‌بودن هم به نظر می‌رسد کمتر شده باشد. زیرا بازترشدن فضای جامعه در دهه دوم (دهه ۷۰) خودبه‌خود مشارکت بیشتر زنان را در عرصه‌های مطبوعاتی به دنبال داشت و قاعدتاً حضور بیشتر زنان باید توجه به سوژه‌های دخترانه را نیز در مطبوعات به دنبال آورده باشد. در بحث مطبوعات برهه اول [۱۳۶۸-۱۳۷۸] گفتیم که سوژه‌های داستان‌نویسان و شاعران زن بیشتر پسرانه است و یکی از علل می‌تواند این باشد که آن برهه، برهه جنگ و انقلاب بوده و قدرت مردان و شهادت آن‌ها را همراه داشته است. اما برهه دوم [۱۳۶۸-۱۳۷۸] برهه صبوری و حوصله و ساختن است و البته زنان نسبت به مردان با حوصله‌تر و صبورترند. از این رو به تدریج سوژه‌های دخترانه و زنانه در ادبیات پررنگ‌تر می‌شوند» (حجوانی، ۱۳۷۸: ۲۱).

۷. تعطیلی و جوان‌مرگی مطبوعات کودک و نوجوان

«تعطیلی و جوان‌مرگی مطبوعات کودک و نوجوان بیشتر از حدود سال‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۱ به بعد عارض می‌شود. کاشفی سال ۱۳۷۰ را سال پریشانی و تعطیلی مطبوعات می‌داند و یکی از اصلی‌ترین علت‌های آن را تغییر سیاست‌های فرهنگی کشور می‌داند» (کاشفی، ۱۳۹۳: ۲۳).

حجوانی در همین مقاله درباره علت این تعطیلی‌ها چنین می‌گوید:

«فصل‌نامه پژوهش‌نامه ادبیات کودک و نوجوان برای یافتن علل این عارضه پرسش‌نامه‌ای برای سردبیران چند نشریه تعطیل شده و مهم ارسال کرد. برخی از مهم‌ترین دلایل سردبیران به این شرح است:

- دولتی‌بودن؛
- تغییر مدیریت‌ها و سیاست‌های فرهنگی در بین مدیران دولتی؛
- مشکلات مالی در مؤسسات دولتی؛
- فقدان تجربه مطبوعاتی در بین مدیران مؤسسه و سردبیران؛
- ورود به جهت‌گیری‌های سیاسی؛
- نام تبلیغی و نامناسب نشریه، که به علت وابستگی‌اش به سازمانی رسمی، مخاطبان محدودتری را در بر می‌گیرد (همان: ۳۳).

۸. مطبوعات و تولد رویکرد نقادانه به ادبیات کودک و نوجوان

در نیمه دوم دهه هفتاد و با روی کار آمدن دولت اصلاحات، تعداد جشنواره‌هایی که به ادبیات و نشریات کودک می‌پرداختند سال به سال بیشتر می‌شود. به سبب نقدپذیری بیشتر مطبوعات نسبت به کتاب، اکثر مطبوعات در این دوره و در ادامه در دهه هشتاد، یکی از صفحات خود را به فرم‌های نظرسنجی اختصاص می‌دهند، با مخاطبان خود مکاتبه می‌کنند و این خود پل ارتباطی بسیار مؤثری برای بیشتر کردن علاقه کودکان به کتاب و مقوله کتاب‌خوانی است. نکته قابل توجه این که در این دهه از سال ۱۳۷۷ یک مرکز پژوهشی وابسته به وزارت ارشاد به نام «مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه» به‌طور پیوسته در هر فصل به بررسی محتوایی و عملی نشریات کودک و نوجوان می‌پردازد و گزارش‌هایی منتشر می‌کند.

بیشتر شدن عناوین مطبوعات کودک و نوجوان و نشریات نظری مربوط به ادبیات کودک باعث شد که سطح مطالبه، ابتدا در جامعه فرهنگی و در بین نویسندگان و منتقدان این عرصه و سپس در کل جامعه نسبت به ادبیات کودک و نوجوان و توجه بیشتر به آن بالاتر برود. به‌طوری که برای نخستین بار زمانی که شاید از لحاظ اقتصادی و سیاسی هم کشور هنوز درگیر گام‌های اول سازندگی بود و چنین سهم‌خواهی‌هایی اصلاً رواج نداشت، گروهی از سردبیران مطبوعات کودک و نوجوان در سال ۱۳۷۳ نامه‌ای به رئیس جمهور وقت نوشتند و خواستار ایجاد جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان شدند و به این نکته اعتراض کردند که جشنواره مطبوعات سراسری به مطبوعات کودک بی‌توجهی کرده است. نتیجه این سهم‌خواهی و اعتراض، تشکیل خانه روزنامه‌نگاران جوان و در پی آن شکل‌گیری جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان بود که از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۸ برگزار شد) با گسترش دامنه حضور مطبوعات و نهادهای مطبوعاتی در عرصه ادبیات کودک و نوجوان، در سال‌های دهه هفتاد و به خصوص نیمه دوم این دهه، مطبوعات که تا آن زمان تنها جایی برای نشر داستان، کمیک استریپ، شعر و سرگرمی‌های فکری بودند و فضای خیلی اندکی به معرفی کتاب اختصاص می‌دادند، به مقوله نقد بیشتر توجه کرده و کتاب‌های بیشتری را به کودکان و نوجوانان، پدران و مادران، مربیان و معلمان معرفی کردند.

۹. حضور ادبیات کودک و نوجوان در نشریات بزرگسال دهه هفتاد

در این دهه حضور ادبیات کودک و نوجوان در نشریات ادبی و فرهنگی بزرگسالان روزبه‌روز پررنگ‌تر می‌شود و تقریباً هر ماه مقاله‌ای در زمینه ادبیات کودک و نوجوان در نشریاتی چون آدینه، دنیای سخن، کیهان فرهنگی، ادبستان، چیستا و روزنامه‌های جمهوری اسلامی، ابرار، سلام و... (بدون در نظر گرفتن انتشار ضمیمه‌های کودک و نوجوان این روزنامه‌ها) انتشار می‌یابد. همچنین با حمایت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۷۶، ماهنامه «کتاب ماه کودک و نوجوان» متولد گردید. این ماهنامه از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۹ مقالات ارزشمندی در زمینه نقد و نظریه‌پردازی در ادبیات کودک و نوجوان منتشر کرد. همچنین نشریه پژوهش‌نامه ادبیات کودک و نوجوان (که انتشار آن از سال ۱۳۷۴ به سردبیری مهدی حجویانی آغاز شد) در زمینه نقد و بررسی و نظریه‌پردازی و انتشار اخبار و بررسی مسائل ادبیات کودک و نوجوان در دوران انتشارش نقش به‌سزایی داشت (این نشریه تا سال ۱۳۸۶ منتشر شد، سپس انتشار آن متوقف و پس از یک دوره توقف دوباره از سال ۱۳۹۰ انتشار آن از سر گرفته شد، اما دوباره پس از مدتی انتشار نامرتب متوقف گردید).

۱۰. ادبیات در مطبوعات کودک و نوجوان

در این سال‌ها و در پی آن در دهه هشتاد مطبوعات و به تبع آن مطبوعات کودک و نوجوان، به قول حجویانی شباهت به بازی مار و پله دارد. پله است زیرا امکانی است برای نویسندگان خلاق تا به خلق اثر بپردازند و آثارشان را چاپ کنند و منتظر تبدیل شدن اثر به کتاب نباشند، مار است چون افراط در کارکردن با مطبوعات و زیاده‌روی در سفارش‌پذیری و شتاب‌زدگی در کار و وفق دادن خود با نیازهای سیری‌ناپذیر مطبوعات برای خلاقیت نویسنده یک آفت محسوب می‌شود (نقل به مضمون از مقاله مطبوعات کودک و نوجوان، بازی مار و پله، ۱۳۷۶ پژوهشنامه، شماره ۸، ص ۲ تا ۵).

در دهه هفتاد به گواهی منابع متعدد و به سبب پایان جنگ و آغاز دوران سازندگی و بازترشدن فضای سیاسی و اقتصادی کیفیت و کمیت داستان‌های کودک و نوجوان به وضوح بهبود یافت و در عین حال به واسطه رونق گرفتن مراودات فرهنگی بین‌المللی، روزبه‌روز بر تعداد آثار ترجمه شده در عرصه ادبیات داستانی کودک و نوجوان افزوده شد و بدیهی است که نشریات کودک و نوجوان نیز چه در زمینه کیفیت بصری، گرافیک و تصویرگری و چه محتوا تحت تأثیر ترجمه کتاب‌ها و نشریات خارجی قرار گرفتند.

تا حدی که مهدی حجوئی در مقاله‌ای در پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان در این مورد هشدار می‌دهد و می‌گوید: «موضوع بحث نگارنده در الف آغاز این شماره، به یکی از جنبه‌های ویژه مطبوعات کودکان، یعنی خطر ژورنالیستی (روزنامه‌نگارانه) شدن ادبیات کودک و نوجوان باز می‌گردد... در دو دهه گذشته (دو دهه نخست انقلاب) پدیده‌ای به نام «رشد و گسترش مطبوعات کودک و نوجوان در ایران» را شاهد بوده‌ایم، این عرصه و میدان وسیع در واقع همان صفحه بازی مار و پله است که بر آن هم می‌توان از نردبان بالا رفت و هم به نیش مارهای سمی برخورد و سقوط کرد» (حجوئی، ۱۳۷۶: ۲).

او در این مقاله به تعدد نشریات کودک و نوجوان و در عین حال جاذبه ذاتی کار مطبوعات اشاره می‌کند و معتقد است این خطر آثار ادبی تولیدی و حتی انتخاب‌ها برای ترجمه را تحت تأثیر قرار داده و در صورتی که دقت لازم صورت نگیرد، ادبیات تولیدی و خلاقانه کودک و نوجوان به سطح ادبیات ژورنالیستی تنزل می‌کند. اما در عین حال اعتراف می‌کند که بسیاری از آثار ماندگار ادبیات کودک که ابتدا در نشریات چاپ شدند، اگر امکان چاپ در مطبوعات را پیدا نمی‌کردند، هرگز خلق و ماندگار نمی‌شدند و در انتها چنین نتیجه می‌گیرد: «۱- نشریات و مطبوعات عامل مهمی در رشد نویسندگان خلاق بوده و هستند. ۲- در عین حال کارکردن افراطی با مطبوعات ممکن است به افت خلاقیت هنرمندان بینجامد. ۳- در کشور ما به دلیل حرفه‌ای نبودن هنرمندان و نویسندگان چنین افراطی عارض شده و ادبیات و تصویرگری کودکان و نوجوانان بیش از حد ژورنالیستی و مصرفی شده است» (حجوئی، ۱۳۷۶: ۸).

جعفر ابراهیمی (شاهد) در گفتگو با خبرگزاری کتاب در تاریخ ۱۸ آبان ۱۳۹۵، درباره نقش نشریات کودک و نوجوان دهه ۷۰ در پیشرفت ادبیات کودک می‌گوید: «اگر مطبوعات نبود، شاید ادبیات کودک و نوجوان به این شکل توسعه نمی‌یافت و نمی‌توانست در سطح جهانی مطرح شود، چون ناشران کودک در ایران بسیار اندک بودند و اغلب ناشران بزرگسالی بودند که در کنار آثار بزرگسال، آثاری هم برای کودکان و نوجوانان منتشر می‌کردند. بعد از انقلاب تعداد ناشران خصوصی در حوزه کودک و نوجوان افزایش یافت و این مساله مرهون نقش مطبوعات است. در واقع دهه ۶۰ و ۷۰ دوران طلایی نشریات کودک بود».

ابراهیمی در ادامه سخنانش اواخر دهه ۶۰ و دهه ۷۰ را دوران طلایی مطبوعات کودک و نوجوان دانست و افزود: در آن زمان نشریات خوبی مانند سروش نوجوان و روزنامه آفتابگردان داشتیم که تعطیل شد و آن‌هایی هم که ماندند متأسفانه کم‌کم به حالت رکود رسیدند و درجا زدند و دیگر نمی‌توان مانند نشریات کودک و نوجوان دهه‌های ۶۰ و ۷۰ در هر شماره از اتفاقات و تحول تازه و داستان و شعر جدیدی در آن‌ها دید؛ شاید به این دلیل باشد که در آن زمان تعداد نویسندگان و شاعران کودک و نوجوان کمتر بود و چون تعداد ناشران این حوزه هم کم بود آن‌ها مجبور بودند آثارشان را در مطبوعات منتشر کنند و بیشتر کارشان را جدی می‌گرفتند. اما این مساله در دهه ۸۰ بسیار کم‌رنگ شد. این‌که جوان‌ها به میدان آمدند و مطبوعات را در دست گرفتند، خوب بود اما نکته منفی‌اش این بود که جدیت و سخت‌گیری‌ای که در زمان گذشته برای انتخاب مطالب وجود داشت، چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد و شاهد انتشار مطالب کم‌کیفیت در کنار مطالب خوب هستیم و کیفیت نشریات، کاهش یافته است.

نتیجه‌گیری

مطبوعات طی دو قرن اخیر مهم‌ترین رکن هر جامعه بوده و طی ۱۵۰ سال گذشته یکی از ارکان اساسی پیشرفت جوامع و ظهور و رشد مدرنیسم در نقاط مختلف جهان بوده. هدف در این جا تعریف نقش مطبوعات نیست. اما بدیهی‌ترین نقش رسانه و مطبوعات (حتی در دهه اخیر که مطبوعات در قالب الکترونیک و به شکل سایت‌ها و نشریات الکترونیکی به جای نشریات کاغذی در دسترس مردم قرار می‌گیرند) اطلاع‌رسانی، آموزش، ایجاد آگاهی و در نتیجه ایجاد تغییر و پیشرفت است. اتفاقی که متأسفانه در سال‌های اخیر در جامعه ما با افول تعداد و کیفیت نشریات به‌خصوص در زمینه کودک و نوجوان روزبه‌روز کم‌رنگ‌تر و بی‌رسم‌تر می‌شود. براساس همین نقش یعنی ضرورت ایجاد آگاهی و تغییر، در دهه هفتاد شمسی که جامعه ایران یکی از شگفت‌انگیزترین شرایط تاریخی خود را تجربه می‌کرد، نشریات نیز براساس نقش همیشگی‌شان یک گام جلوتر از جامعه نقش هدایت و آگاهی‌رسانی و پیشرفت جامعه را برعهده گرفتند و در مسیر همین پیشگامی نشریات تخصصی کودک و نوجوان نیز نه تنها به لحاظ شکل و محتوا تحول یافتند، بلکه با رشدی روزافزون تعدادشان به بیش از ۱۰۰ نشریه رسید. شرایط اجتماعی و اقتصادی دهه هفتاد شرایط یگانهای بود که نه پیش از آن جامعه ایران مشابه آن را تجربه کرده بود و نه پس از آن سال‌ها تجربه شد. سه مقوله شگفت‌انگیز هم‌زمان در این دهه در ایران رخ داد. خروج از جنگ هشت ساله، ظهور اینترنت و آغاز دوران سازندگی جامعه‌ای که تا دو سال قبل به شدت درگیر مباحث ایدئولوژیک و آموزش و تنگناهای اقتصادی حاصل از جنگ بود و در پی آن ورود به دوران اصلاحات! نتیجه چنین شرایطی شکوفایی اقتصادی و در پی آن رونق فرهنگی و هنری بود، که پای هنرمندان و نویسندگان ایرانی را به خارج از کشور باز کرد، جشنواره‌های متعدد کتاب و سایر تولیدات فرهنگی و هنری برگزار شد، هنرمندان و نویسندگانی از سایر کشورها پس از سال‌ها به ایران آمدند و هنرمندان، نویسندگان و روزنامه‌نگاران ایرانی به جشنواره‌ها و رویدادهای جهانی رفتند. جلسات نقد و بررسی برگزار شد و ... همه این‌ها شرایطی را پدید آورد که ضرورت وجود نشریات ویژه کودک و نوجوان را در کنار بهبود کمی و کیفی نشریات بزرگسالان در این سال‌ها، یادآوری کرد تا جایی که سازمان صدا و سیما که خود رسانه مادر بود اقدام به چاپ مجله‌های سروش کودک و سروش نوجوان کرد و نخستین روزنامه رنگی کودک و نوجوان با عنوان آفتابگردان در این دهه منتشر شد. نشریات قدیمی‌تر مثل کیهان بچه‌ها پوست‌اندازی کردند و از قالب آموزشی و ایدئولوژیک سال‌های دهه شصت تا حد زیادی خارج شدند، بسیاری از نشریات بزرگسالان به سبب دریافتن همین ضرورت، ویژه‌نامه‌ها و ضمیمه‌های کودک و نوجوان چاپ کردند و حتی نخستین نشریه با جهان تأثیر شگرفی بر تصویرگری ایران گذاشت که نخستین طبعیه‌های آن در مطبوعات آن دوره دیده شد و خیلی سریع این تحول به کتاب‌های کودک و نوجوان و پس از آن به محافل حرفه‌ای بین‌المللی مثل جشنواره براتیسلاوا کشیده شد و هنرمندان ایرانی توانستند جایزه معتبر براتیسلاوا را در زمینه تصویرگری دریافت کنند. با نگاهی به همه این موارد آن چه می‌توان نتیجه گرفت این است که نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد ضمن تأثیرپذیری از شرایط اجتماعی بیشترین تأثیرگذاری بر مخاطبان خود در آن دوران را داشتند و حتی راه ارتباط با اینترنت (که خود انقلاب بزرگ پس از انقلاب صنعتی است) را به نوجوانان ایرانی نشان دادند. اهمیت ادبیات کودک و مطالبی که در نشریات کودک و نوجوان چاپ می‌شد و نقش مؤثر این نشریات آن قدر بود که در دهه هفتاد ردپای ادبیات کودک و نشریات کودک و نوجوان را در نشریات بزرگسال به وضوح و با بسامدی به مراتب بالاتر از دهه‌های قبل شاهد بودیم. نتیجه‌ای که از بررسی وضعیت نشریات کودک و نوجوان ایران در دهه هفتاد به دست می‌آید را شاید بتوان در قالب تصویری از پلکانی مارپیچ به سوی یک قله تصویر کرد. قله پیشرفت و توسعه جامعه در دهه‌های هفتاد و هشتاد، پله اول که نشریات کودک و نوجوان است و راه را برای نقد، بررسی، خلق، تصویرگری و آموزش یک نسل تشنه، فعال و نوجو باز می‌کند، پله دوم نشریات بزرگسال و پلکان سوم و چهارم و ... به ترتیب ادبیات، سینما، هنرهای تجسمی، مرادفات بین‌المللی و ... به سوی قله توسعه پیش می‌روند و این‌ها همگی اتفاق نمی‌افتاد مگر به مدد هوایی معتدل و با وجود شرایط اقتصادی مساعد که مجموعاً نتیجه‌ای قابل لمس را پدید آورد که بسترسازی مناسبی در جامعه برای ورود به دهه هشتاد را باعث شد.

نشریات کودک و نوجوان در دهه هفتاد

ردیف	نام نشریه	دوره انتشار	سال انتشار	توضیحات	ادامه در سال‌های بعد از دهه هفتاد
۱	آفتاب امروز	روزنامه-هفته نامه	۱۳۷۶-۱۳۷۷	پس از انتشار به شکل روزنامه سیاسی بزرگسالان تعطیل شد.	ادامه در دهه هشتاد
۲	آفتابگردان	روزنامه	۱۳۷۳-۱۳۷۶	ابتدا هفتگی و ضمیمه همشهری بود و سپس بعد تعطیل شد.	
۳	آمایش	فصل نامه	۱۳۷۰-۱۳۷۴	اداره کل آموزش و پرورش ساری	
۴	آیش	گاهنامه جنگ	۱۳۷۰-۱۳۷۳	مستقل	
۵	آینده سازان	دوهفته نامه- ماهنامه-هفته نامه	۱۳۵۸-۱۳۸۷	اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان	تا دهه هشتاد ادامه پیدا می‌کند
۶	احسان	گاهنامه	۱۳۷۵-۱۳۷۶	سازمان اوقاف و امور خیریه	
۷	ارمغان تابستان	گاهنامه	۱۳۷۲	اداره کل آموزش و پرورش شهرستان‌های تهران	
۸	از شما باشما	دوهفته نامه (دانش‌آموزان ابتدایی)	۱۳۷۵-۱۳۷۷	وابسته به آموزش و پرورش	
۹	اصلاح و تربیت	ماهنامه	۱۳۷۳-۱۳۷۹	مستقل	
۱۰	العتی	ماهنامه	۱۳۷۳	زبان عربی-مستقل	
۱۱	المپیاد	فصل نامه	۱۳۷۳-۱۳۷۵	وزارت آموزش و پرورش مرکز المپیادهای علمی	
۱۲	امام اول	فصل نامه	۱۳۷۹-۱۳۸۰	ویژه‌نامه سال تکریم امیرالمؤمنین سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران	این نشریه یک پیش شماره در سال ۷۹ منتشر کرد و فقط یک شماره به مناسبت سال امیرالمؤمنین در سال ۱۳۸۰ منتشر کرد.
۱۳	امید آزادگان	فصل نامه-ماهنامه	۱۳۷۵-۱۳۷۹	ضمیمه نشریه آزادگان وابسته به ستاد رسیدگی به امور آزادگان	
۱۴	امید آینده	ماهنامه	۱۳۷۲-۱۳۷۹	ضمیمه نشریه آینده‌ساز بود در ابتدا اتحادیه انجمن‌های اسلامی	
۱۵	امیدانقلاب	دوهفته نامه- ماهنامه	۱۳۵۹-۱۳۸۷	سپاه پاسداران-ستاد ارتش بیست میلیونی	این نشریه در دهه هشتاد هم منتشر شد
۱۶	الهدی	ماهنامه	۱۳۶۲-۱۳۸۷	سازمان تبلیغات اسلامی	این نشریه در دهه هشتاد هم منتشر شد
۱۷	اندیشه دانش‌آموزان	ماهنامه	۱۳۷۵	سازمان مدارس آزاد	
۱۸	با بچه‌های اینجا	گاهنامه	۱۳۷۰-۱۳۷۴	نیروی بسیج	
۱۹	با معارف اسلامی آشنا شویم	دو فصل نامه	۱۳۶۱-۱۳۷۸	حوزه علمیه قم	این نشریه در دهه هشتاد هم منتشر شد
۲۰	بادبادک	دوماهنامه-ماهنامه	۱۳۷۸-۱۳۸۷	پیش‌دبستان و خردسال	

ردیف	نام نشریه	دوره انتشار	سال انتشار	توضیحات	ادامه در سال‌های بعد از دهه هفتاد
۲۱	باران	گاهنامه (با توقف‌های چندباره)	۱۳۸۷-۱۳۷۲	سازمان اوقاف	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۲۲	بچه‌ها گل آقا	طنز هفته‌نامه	۱۳۸۶-۱۳۷۵	از سال ۷۵ تا ۷۷ ضمیمه بود از ۷۸ مستقل	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۲۳	بچه‌های ایران	گاهنامه	۱۳۷۹	مستقل	
۲۴	بچه‌های تهران	دو هفته‌نامه	۱۳۷۸-۱۳۷۶	اول آموزش و پرورش بعد خصوصی	
۲۵	بچه‌های ساحل	گاهنامه	۱۳۷۸-۱۳۷۶	ضمیمه روزنامه صبح سال	
۲۶	بچه‌های سنگ و زیتون	گاهنامه	۱۳۷۹	سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران	
۲۷	برهان	فصل‌نامه	۱۳۸۰-۱۳۷۴	انتشارات مدرسه/مجله ریاضی بعد شد رشد برهان	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۲۸	برهان دبیرستانها	فصل‌نامه	۱۳۸۰-۱۳۷۰		ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۲۹	بشارت	گاهنامه	۱۳۸۷-۱۳۷۶	نشریه قرآنی/مؤسسه معارف اسلامی امام رضا	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۳۰	به کودکان بیاموزیم	فصل‌نامه	۱۳۷۶-۱۳۶۳	بهبودی/گاهی برای بزرگسالان بوده و گاهی ضمیمه برای خردسالان داشته	
۳۱	بهشت نوجوان	ماهنامه	۱۳۷۹	ستاد تکریم سال امام علی (ع) سازمان فرهنگی و هنری	
۳۲	بیکران	فصل‌نامه	۱۳۸۰-۱۳۷۹	انجمن حمایت از حقوق کودکان مستقل	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۳۳	پرک	ماهنامه ویژه خردسالان	۱۳۷۹	ضمیمه مجله جوانه دامغان مستقل	
۳۴	پرواز	ماهنامه	۱۳۷۰	مستقل	
۳۵	پراز بچه‌ها	فصل‌نامه	۱۳۷۵	مؤسسه آموزشی راهیان کوثر	
۳۶	پوپک	ماهنامه	۱۳۸۷-۱۳۷۳	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۳۷	پیشگامان	ماهنامه	۱۳۸۷-۱۳۷۸	سازمان بسیج دانشجویی سپاه پاسداران	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۳۸	پیک بهار	سالانه	۱۳۷۰	کرمان-وابسته به آموزش و پرورش کرمان	
۳۹	پیوندها	ماهنامه	۱۳۷۷-۱۳۷۶	نشریه داخلی کانون اصلاح و تربیت	
۴۰	ثلث	فصل‌نامه	۱۳۷۱	اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان	
۴۱	جدید	فصل‌نامه	۱۳۷۶	نخستین نشریه الکترونیک ایران/ انتشار روی CD	
۴۲	جستجو	گاهنامه	۱۳۷۵	ضمیمه مجله جدول جستجو برای کودک و نوجوان	

ردیف	نام نشریه	دوره انتشار	سال انتشار	توضیحات	ادامه در سال‌های بعد از دهه هفتاد
۴۳	جوانه	فصل‌نامه	۱۳۷۳-۱۳۷۶	ضمیمه فصل‌نامه شکوفه وابسته به وزارت کار	
۴۴	جهاد روستا	ماه‌نامه	۱۳۶۰-۱۳۷۴		
۴۵	حرکت (نور-صدا-دوربین-حرکت)	ماه‌نامه سینمایی	۱۳۷۶-۱۳۸۱	۷۸ تا ۸۱ منتشر نشد بعد بزرگسال و اجتماعی شد.	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۴۶	خانواده (ویژه دخترها و پسرها)	ماه‌نامه	۱۳۷۲	ویژه‌نامه مجله خانواده برای کودکان	
۴۷	خانواده و سرگرمی (کودک و نوجوان)	گاه‌نامه-فصل‌نامه	۱۳۷۴	ویژه‌نامه نشریه خانواده و سرگرمی، اولین نشریه جدول و سرگرمی کودک و نوجوان	
۴۸	خانه	روزنامه-هفته‌نامه-دوهفته‌نامه	۱۳۷۵-۱۳۷۷	خانه روزنامه‌نگاران از دوهفته‌نامه شروع شد و شد روزنامه تا به حکم قضایی تعطیل شد.	
۴۹	دانش‌آموزان	ماه‌نامه	۱۳۷۸-۱۳۸۰		ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۰	دختران و پسران	ماه‌نامه	۱۳۷۶-۱۳۷۹	شامل صفحات چلچله ویژه کودکان و خود مجله برای نوجوانان بود.	
۵۱	دنیای تصویر	گاه‌نامه-فصل‌نامه	۱۳۷۶-۱۳۸۳	اولین نشریه تخصصی سینمایی ویژه کودکان و نوجوانان در جهان-ویژه‌نامه، ماه‌نامه دنیای تصویر	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۲	دنیای جدول کودک و نوجوان	گاه‌نامه	۱۳۷۵-۱۳۷۶	ویژه‌نامه‌های جدول و سرگرمی دنیای جدول	
۵۳	دوچرخه	هفته‌نامه-دو بار در هفته	۱۳۷۹-۱۳۸۷	مؤسسه همشهری/ضمیمه‌ای به نام سه چرخه و ضمیمه‌ای به نام ترمز داشته است	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۴	راه المپید	گاه‌نامه	۱۳۷۴-۱۳۸۶	ویژه المپیادهای علمی کشور	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۵	رشد آموزش کشاورزی	فصل‌نامه	۱۳۷۴-۱۳۸۶	ویژه هنرستان‌های کشاورزی	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۶	رشد جوان	ماه‌نامه	۱۳۶۳-۱۳۸۷	آموزش و پرورش	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۷	رشد دانش‌آموزان	ماه‌نامه	۱۳۶۲-۱۳۸۷	آموزش و پرورش	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۵۸	رشد مرزداران نوجوان	فصل‌نامه	۱۳۷۳-۱۳۷۷	آموزش و پرورش	
۵۹	رشد نوآموز	ماه‌نامه	۱۳۶۱-۱۳۸۷	برای دانش‌آموزان سوم دبیرستان آموزش و پرورش	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۶۰	رشد نوجوان (گلدان)	ماه‌نامه	۱۳۶۰-۱۳۸۷	آموزش و پرورش/در سال‌های ۸۲ و ۸۳ ضمیمه گلدان را داشت و آثار جوانان را چاپ می‌کرد.	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۶۱	روایت	فصل‌نامه	۱۳۷۲-۱۳۷۶	ضمیمه دانش‌آموزی نشریه استعدادهای درخشان	
۶۲	روزنامه‌نگاران جوان	ماه‌نامه	۱۳۷۵-۱۳۷۶	وابسته به خانه روزنامه‌نگاران جوان و ویژه اعضای خانه روزنامه‌نگاران	
۶۳	رویش	گاه‌نامه	۱۳۶۸-۱۳۷۰	کانون پرورش فکری	

ردیف	نام نشریه	دوره انتشار	سال انتشار	توضیحات	ادامه در سال‌های بعد از دهه هفتاد
۶۴	ریاضیات	ماهنامه-دوماهنامه	۱۳۷۹-۱۳۸۰	آموزشی برای دانش‌آموزان دبیرستانی	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۶۵	زمزم	ماهنامه	۱۳۷۴	مذهبی-مؤسسه انتشاراتی زمزم	
۶۶	سبزینه	گاهنامه	۱۳۷۴-۱۳۷۶		
۶۷	سروش کودک	ماهنامه	۱۳۷۰-۱۳۸۷	کودکان ۸ تا ۱۲ سال صداوسیما جمهوری اسلامی	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۶۸	سروش نوجوان	ماهنامه	۱۳۶۷-۱۳۸۵	صداوسیما جمهوری اسلامی (ویژه‌نامه مجله در مجله ویژه آثار نوجوانان)	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۶۹	سوره بچه‌های مسجد	گاهنامه	۱۳۵۸-۱۳۸۰	حوزه هنر و اندیشه اسلامی و حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۰	سوره نوجوان	دوهفته‌نامه-ماهنامه	۱۳۶۹-۱۳۷۳	حوزه هنری	
۷۱	سه چرخه	هفته‌نامه-ماهنامه	۱۳۷۹-۱۳۸۷	مؤسسه همشهری ضمیمه دوچرخه	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۲	شاپرک	ماهنامه-روزنامه	۱۳۷۷-۱۳۸۷	ضمیمه روزنامه آفرینش	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۳	شاهد جوان	ماهنامه	۱۳۷۹-۱۳۸۷	بنیاد امور ایثارگران	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۴	شاهد کودک و نوجوان	ماهنامه	۱۳۶۹-۱۳۸۷	بنیاد امور ایثارگران	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۵	شاهد نوجوان	ماهنامه	۱۳۷۶-۱۳۸۷	بنیاد امور ایثارگران	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۶	شبستان	ماهنامه	۱۳۷۷-۱۳۸۲	سازمان تبلیغات اسلامی	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۷۷	شکوفه‌های ایثار	ماهنامه	۱۳۶۹-۱۳۷۵	ضمیمه نشریه جانباز-بنیاد مستضعفان و جانبازان	
۷۸	صدف	ماهنامه	۱۳۷۴-۱۳۷۶	انتشارات زمزم-بنیاد اندیشه اسلامی برای بچه‌های ایرانی خارج از کشور ضمیمه مرورید خردسالان	
۷۹	عروسک سخنگو	ماهنامه	۱۳۷۵-۱۳۸۷	مستقل-پلی کپی-رنگ آمیزی دستی	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۸۰	فراز جوان	دوماهنامه	۱۳۷۳-۱۳۷۵	آموزش و پرورش اصفهان	
۸۱	فردا	ماهنامه	۱۳۷۵	سازمان اوقاف	
۸۲	قاصدک	گاهنامه	۱۳۷۴	بنیاد مستضعفان	
۸۳	کاوش	فصل‌نامه-ماهنامه	۱۳۶۵-۱۳۷۰ ۱۳۸۳-۱۳۸۵	وابسته به کانون پرورش فکری	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۸۴	کپنک	ماهنامه	۱۳۷۰-۱۳۷۳	ضمیمه نشریه ترکی بول	
۸۵	کودک مسلمان بلوچ	ماهنامه	۱۳۵۹-۱۳۸۷	نماینده‌گی ولی فقیه، نیروی مقاومت بسیج بلوچستان تهران و ایرانشهر و زاهدان	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۸۶	کوشش	ماهنامه-دوماهنامه	۱۳۶۷-۱۳۸۷	شورای سرگرمی‌های سازنده	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۸۷	کیهان بچه‌ها	هفته‌نامه	۱۳۳۵-۱۳۸۷	کیهان-۱۳۵۸ دوره جدید-ضمیمه شاپرک هم داشت	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۸۸	کیهان علمی	ماهنامه	۱۳۶۲-۱۳۷۳	کیهان	
۸۹	کلک	ماهنامه خردسالان	۱۳۶۹-۱۳۷۳	وابسته به نهاد هنر و ادبیات	

ردیف	نام نشریه	دوره انتشار	سال انتشار	توضیحات	ادامه در سال‌های بعد از دهه هفتاد
۹۰	گل‌های زندگی	دوهفته‌نامه- ماهنامه	۱۳۷۵-۱۳۷۶	آموزش و پرورش تهران	
۹۱	گنجینه	دوماه‌نامه	۱۳۶۹-۱۳۷۶	علوم پایه	
۹۲	گنبد کبود	روزنامه- هفته‌نامه	۱۳۷۶-۱۳۸۴	گروه نشریات ابرار	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۹۳	موعود جوان	ماهنامه-دوماه‌نامه	۱۳۷۷-۱۳۸۲	موضوع امام زمان (عج) اول ضمیمه ماهنامه موعود بوده بعد مستقل شد	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۹۴	مهتاب	ماهنامه	۱۳۷۶-۱۳۷۷	ویژه دختران (اولین نشریه ویژه دختران)	
۹۵	نیمخ	گاهنامه	۱۳۷۹	سیمای جمهوری اسلامی- برنامه نیمخ	
۹۶	نیمخ	هفته‌نامه	۱۳۷۷-۱۳۸۰	ضمیمه روزنامه جوان بعد نامش شد خانه خورشید	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۹۷	هزار قصه	ماهنامه	۱۳۶۶-۱۳۷۵	اول کارتون بود بعد شد هزار قصه	
۹۸	همشاگردی بوشهر	گاهنامه	۱۳۷۸-۱۳۸۰	بوشهر	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۹۹	همکلاسی	ماهنامه	۱۳۷۶-۱۳۷۷	اتحادیه انجمن‌های اسلامی بعدا شد آینده‌سازان	
۱۰۰	همراه	ماهنامه	۱۳۷۹-۱۳۸۱	سازمان حمل و نقل و شهرداری تهران	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۱۰۱	Alhoda	ماهنامه-مهم دینی	۱۳۷۱	سازمان تبلیغات اسلامی	
۱۰۲	Zam zam	ماهنامه/دینی دو ماه‌نامه	انگلیسی ۱۳۷۴-۱۳۸۷	مؤسسه انتشاراتی زمزم بنیاد اندیشه اسلامی انگلیسی زبان	ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۱۰۳	فنون	ماهنامه	۱۳۶۸-۱۳۷۷		
۱۰۴	همشاگردی	ماهنامه	۱۳۷۸-۱۳۷۹	مستقل	
۱۰۵	سلام بچه‌ها	ماهنامه	۱۳۶۹-۱۳۸۷		ادامه انتشار تا دهه هشتاد
۱۰۶	مهتاب	ماهنامه	۱۳۷۶-۱۳۷۷	مستقل	
۱۰۷	ILI	گاهنامه		نشریه کانون زبان ایران	

منابع

- آبراهامیان، پرواند (۱۳۷۷)، ایران بین دو انقلاب، مترجمان: گل محمدی، احمد و فتاحی، محمدابراهیم، چاپ ۲۸، تهران: نشر نی.
- آربین پور (۱۳۷۴)، از نیما تا روزگار ما (جلد سوم از صبا تا نیما)، چاپ اول، تهران: زوار.
- ابراهیمی، جعفر (شاهد)، ۱۸ آبان ۱۳۹۵-گفتگو با خبرگزاری ایبنا.
- استمیل، جان. دی (۱۳۸۷)، درون یک انقلاب، ترجمه منوچهر شجاعی، چاپ دوم، تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا
- ابراهیمی، جعفر، چهره دیگر شعر کودک، کتاب ماه کودک و نوجوان، سال سوم، شماره ۲۷، صص ۱۶ و ۱۷.
- امجد، محمد (۱۳۸۰) ایران از دیکتاتوری سلطنتی تا دین سالاری، ترجمه مفتخری، حسین، مرکز بازشناسی اسلام و ایران، تهران: انتشارات باز.
- بابایی، داوود علی (۱۳۹۳) تاریخ ۸ ساله ریاست جمهوری محمود احمدی نژاد، جلد دوم، تهران: امید فردا.

- باقری، مهناز؛ رحماندوست، مصطفی؛ شفیعی، شهرام؛ محقق، جواد، کتاب ماه کودک و نوجوان، اردیبهشت ۱۳۷۸، شماره ۱۹.
- باقی، عمادالدین (۱۳۷۳) تحریر تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی، چاپ اول، تهران: نشر تفکر
- ----- (۱۳۷۸) انقلاب و تنازع بقا، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
- جلالی‌پور، حمید رضا (۱۳۷۸) پس از دوم خرداد، چاپ دوم، تهران: کویر
- چیت‌سازی، الهه (بهمن ۱۳۸۷) بررسی محتوای اجتماعی در ادبیات داستانی کودک دهه هفتاد، نشریه کتاب ماه کودک و نوجوان، شماره ۱۶۲: ۴۰.
- حجازی، بنفشه (۱۳۸۷) ادبیات کودکان و نوجوانان ویژگی‌ها و جنبه‌ها، چاپ دهم، تهران: روشنفکران، ص ۱۹.
- حجوی، مهدی (۱۳۷۶) ادبیات کودک و نوجوان بازی مار و پله، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۸.
- ----- (۱۳۷۹) سیری در ادبیات کودک و نوجوان ایران پس از انقلاب، بخش اول (۱۳۵۸-۱۳۷۸)، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۲۰.
- ----- (تابستان ۱۳۷۹) سیری در ادبیات کودک و نوجوان ایران، بخش دوم (۱۳۶۸-۱۳۷۸)، پژوهشنامه کودک و نوجوان، شماره ۲۱.
- ----- (بهار و تابستان ۱۳۸۹) بررسی و تحلیل سیر ادبیات کودک و نوجوان در ایران با نگاهی آسیب شناسانه به قالب‌های نقد، مجله علمی پژوهشی مطالعات ادبیات کودک، سال اول، شماره اول، ص ۷۸.
- ----- (بهار و تابستان ۱۳۹۴) فراز و فرود شعر کودک و نوجوان ایران در سه دهه پس از انقلاب، ادب فارسی، شماره ۱۵: ۸۶.
- حدادی طاقانکی، نادعلی (۱۳۸۸) بررسی جلوه‌های دفاع مقدس در ادبیات کودک و نوجوان، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد.
- خسرونژاد، مرتضی (زمستان ۱۳۸۴) مفهوم کودکی و هدف ادبیات کودک، مجله‌ی علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ۲۲، شماره ۴ (پیاپی ۴۵).
- خواجه سروی، غلامرضا (۱۳۸۲) رقابت سیاسی و ثبات سیاسی در جمهوری اسلامی ایران، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- دوره نشریه پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان (از سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۶)، فصل‌نامه، تهران: مجموعه سالهای دهه هفتاد و هشتاد.
- دوره‌ی نشریه‌ی کتاب ماه کودک و نوجوان (از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۹)، ماهنامه، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ خانه کتاب جمهوری اسلامی.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۵۱) لغت‌نامه، ش مسلسل ۱۸۸، تهران: چاپ سیروس.
- دهقانی، محمدعلی (اسفند ۱۳۷۹ و فروردین ۱۳۸۰) کتاب نویسی کودک و نوجوان در بند دین و رابطه، کتاب ماه کودک و نوجوان، دوره‌ی نشریه‌ی کتاب ماه کودک و نوجوان (از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۹) ماهنامه، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ خانه‌ی کتاب جمهوری اسلامی، شماره‌های ۴۱ و ۴۲، صص ۱۰۷-۱۰۹.
- رحماندوست، مصطفی (اردیبهشت ۱۳۷۸) مقاله تحولات ادبیات کودک و نوجوان در سال‌های پس از انقلاب، کتاب ماه کودک و نوجوان.
- رحماندوست، مصطفی؛ باقری، مهناز؛ محقق، جواد؛ شفیعی، شهرام (۱۳۷۸) کتاب ماه کودک و نوجوان، اردیبهشت ماه، شماره ۱۹.
- رزازی، مریم (بهمن ۱۳۸۷) نگاهی اجمالی به وضعیت ادبیات کودک و نوجوان در ۳۰ سال پس از انقلاب، کتاب ماه کودک و نوجوان (شماره پیاپی ۱۳۶)، شماره ۴
- رضایی، محمد؛ تشویق، فاطمه (بهار ۱۳۹۳) بازخوانی سنجه‌های سرمایه‌های فرهنگی، مجله مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دوره دوم، پیاپی ۵
- سیدی، حسین و همکاران (پاییز ۱۳۸۷) پاسخ‌های ده کارشناس و نویسندگان به ۶ پرسش درباره ادبیات دینی کودک و نوجوان، پژوهش‌نامه‌ی ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۱۸، صص ۴۳-۶۳.

- سید محمد صادق الحسینی، (۱۳۷۸) پدیده خاتمی، ترجمه رسول دریایی، چاپ اول، تهران، خانه اندیشه جوان
 - شاه آبادی، حمیدرضا (۱۹ شهریور ۱۳۹۷) نشست دو پنجره، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، استان اردبیل، چاپ شده در سایت کانون.
 - شعاری‌نژاد، علی اکبر (۱۳۷۵) ادبیات کودکان، مؤسسه اطلاعات، چاپ ۱۵: ۵.
 - عباسی، علی (اردیبهشت ۱۳۸۰) میزگرد کارکرد نقد در ادبیات کودک، کتاب ماه کودک و نوجوان.
 - غفاری، سعید (۱۳۸۲) گامی در ادبیات کودکان و نوجوانان، تهران: نشر قلم.
 - قاسم‌نیا، شکوه (پاییز ۱۳۷۴) ویروس بزرگسالی در شعر کودک، پژوهش‌نامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۲: ۳۲.
 - قریشی، محمدحسین (۱۳۸۵) بررسی مشکلات ترجمه ادبیات کودکان، تهران: انتشارات صنم.
 - قزل ایاغ، ثریا (۱۳۸۳) ادبیات کودک و ترویج خواندن، تهران: سمت، ص ۵.
 - کاشفی خوانساری، علی، با به پای نقد، نسخه قبل از چاپ، در انتظار چاپ در نشر ثالث.
 - کاشفی خوانساری، علی؛ فخریان لنگرودی، فرزانه (۱۳۹۳) مطبوعات کودک و نوجوان، تهران: انتشارات حوا.
 - کاشفی خوانساری، علی، کتاب ماه کودک و نوجوان، شماره ۱۴، صص ۲۲-۲۵.
 - (۱۳۹۸) مطبوعات کودک و نوجوان در جمهوری اسلامی ایران، تهران: نشر آوران.
 - (شهریور ۱۳۸۱) نقد ادبیات کودک و نوجوان در دو دهه قبل، کتاب ماه کودک و نوجوان، شماره ۵۹.
 - کامیاب، مرجان (زمستان ۱۳۹۱ و بهار ۱۳۹۲)، پیوند جامعه‌شناسی و ادبیات، فصل‌نامه تحلیلی پژوهشی کتاب مهر، شماره ۸: ۳۳.
 - گزارش محرمانه خانه کتاب جمهوری اسلامی، ۱۳۷۰.
 - گفت و گوی نگارنده با علی کاشفی خوانساری، ۲۸ فروردین ۱۴۰۰.
 - گفت و گوی نگارنده با شهرام شفیع، ۲۰ فروردین ۱۴۰۰.
 - مجله علمی پژوهشی مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز (بهار و تابستان ۱۳۹۶)، سال هشتم، شماره اول، شماره پیاپی ۱۵.
 - محمدی، محمد (۱۳۸۴) ادبیات کودک یا ادبیات برای کودک، تهران: آرمان.
 - محمدی، محمدهادی؛ قائینی، زهره (۱۳۶۸-۱۳۸۰)، تاریخ ادبیات کودک در ایران، جلد ۱ تا ۱۰، تهران: چیستا.
 - محمدی، محمدهادی؛ قائینی، زهره (۱۳۹۴)، تاریخ ادبیات کودک در ایران، چاپ نخست، جلد دوم، ادبیات کودکان در روزگار نو (۱۳۴۰-۱۳۵۷)، تهران: چیستا.
 - مقدس جعفری، محمدحسن؛ یعقوبی، علی؛ کاردوست، مژگان (تابستان ۱۳۸۶)، بوردیو و جامعه‌شناسی ادبیات، مجله‌ی ادب پژوهی، شماره ۲.
 - نشریه پژوهش‌نامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۳۵.
 - نشریه تحقیقات و اطلاع رسانی و کتابخانه‌های عمومی، زمستان ۱۳۸۹، شماره ۶۳.
 - نشریه علمی پژوهشی ادب فارسی، بهار و تابستان ۱۳۹۴، شماره ۱۵.
- Ali Boozari/Mssoud Naseri Daryae-children's Literature inp fran, 1961-2012 Bolognia Flfty Years of Children's Book From Around the World

